

**Rijksgebouwendienst,
Ministerie van
Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening
en Milieubeheer**

De motieven om tot introductie van een bepaalde vorm van kantoorinnovatie over te gaan zijn divers. Uit onderzoek (Cornell University, USA) blijkt dat een accent op de kostenreducties, wat vaak een belangrijk argument is om te zoeken naar alternatieve vormen van huisvesting, niet altijd tot optimale resultaten leidt. Wanneer verbetering van de bedrijfsprocessen daarentegen centraal staan, worden de gewenste effecten eerder bereikt.

Prof. dr. P. Vink, hoogleraar participatory ergonomics aan de TU Delft, tevens hoofd afdeling Ergonomics and Innovation bij TNO

Kantoorgebruikers functioneren beter als zij voor verschillende werkzaamheden een juiste plek hebben. Een activiteit gerelateerd kantoor is efficiënter, alleen al omdat de medewerkers zich beter op hun werk kunnen concentreren of beter kunnen communiceren. Bij behoefte aan concentratie kan bijvoorbeeld minder afleiding gerealiseerd worden, zo blijkt uit verscheidene onderzoeken bij TNO. Een ruimte waarin medewerkers meer lopen tussen de werkplekken, is veel gezonder dan de hele dag aan het bureau zitten.

Als het om kantoorinnovatie gaat, is er vooral een groot geloof in het positieve effect ervan. We zijn nu steeds beter in staat deze effecten te meten. Niet alleen de productiviteit van het werk en de fysieke effecten van bijvoorbeeld ergonomisch meubilair, maar ook de emoties bij het werkproces. Zo verandert geloof in weten.

Telkens blijkt dat comfort niet zozeer een eigenschap is van een omgeving of werkplek, maar een subjectieve beleving van de gebruikers. Die beleving wordt gunstiger als zij invloed hebben op de inrichting van een omgeving. De gebruikers zijn dan ook meer bereid om te veranderen, zo blijkt uit onderzoek bij een ministerie. Dat pleit ervoor om medewerkers juist bij innovatie te betrekken. In het kantoor van de toekomst zal dankzij de technologische ontwikkelingen de interactiviteit met de computer op het werk sterk toenemen. De computer of iets dergelijks zal het werkproces steeds meer beïnvloeden. Zo is er nu al een trilmeisje, die reageert als de kantoorgebruiker zijn hand te lang in dezelfde positie boven de muis aanspant. Ik verwacht dat de computers over enige jaren ook met hun gebruikers gaan communiceren.

Dr. ir. D.J.M. van der Voordt, *Kosten en baten van werkplekinnovatie*, 2003

De werkomgeving wordt door velen belangrijker gevonden dan zekerheid van het werk, bedrijfsbeleid en carrièreperspectief. Voor sommigen scoort de werkomgeving zelfs hoger dan het salaris.

Succesfactoren voor kantoorinnovatie zijn onder meer geavanceerde en goed werkende technologie, een aantrekkelijk, ook esthetisch ogend binnenklimaat met daglicht, uitzicht en privacy, gunstige condities voor spontane sociale interactie en geconcentreerd werken, en ergonomisch meubilair.

**Prof. dr. A. Heertje, voormalig hoogleraar
Staatshuishoudkunde aan de UVA**

Ik ben ervan overtuigd dat we in een overgangsfase zitten van kwantitatief naar kwalitatief denken. Bedrijven zullen in toenemende mate kwalitatieve aspecten laten meewegen in hun beslissingen. De eenzijdige focus op de kostenaspecten van een investering voldoet niet meer.

Bedrijven zullen meer aandacht moeten besteden aan de werksituatie van hun medewerkers. Anders bestaat het gevaar dat we over enige jaren met een land zitten dat volgebouwd is met kantoorgebouwen, maar waar geen mens meer wil werken. Vergis u niet: jongeren zullen in groten getale in het buitenland gaan werken wanneer de arbeidsomstandigheden in ons land niet voldoende serieus genomen worden. Zo is er een rechtstreeks verband tussen de inrichting van de werkplek en de Nederlandse economische positie op de langere termijn: het op grote schaal invoeren van innovatieve inrichting is een instrument om vakkwaam personeel binnen de landsgrenzen te houden.